

สาขาวิชาการแนะแนว

การแนะแนวในระดับประถมศึกษา

ความหมาย

การแนะแนวในระดับประถมศึกษา (Elementary School Guidance) เป็นกระบวนการช่วยเหลือให้นักเรียนให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุขได้ พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

หลักการแนะแนวในระดับประถมศึกษา

การแนะแนวในระดับประถมศึกษาเป็นทั้งศาสตร์ ทั้งศิลป์และทักษะ มีการจัดขึ้นโดยหลักการดังต่อไปนี้ คือ

1. การแนะแนวในระดับประถมศึกษา จัดขึ้น เพื่อพัฒนานักเรียนทุกด้าน

การแนะแนวในระดับประถมศึกษา เน้นการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตัวอย่างเช่น ครูแนะแนวยังไม่พอใจกับการที่นักเรียนคนหนึ่งมีสติปัญญาดี มีผลการเรียนเป็นเลิศ แต่ไม่แบ่งปันวิชาความรู้ให้แก่เพื่อน หรือเป็นคนหนีสังคม ไม่เล่นหรือคบหาสมาคมกับคนอื่น ครูแนะแนวจะต้องหาทางช่วยพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนผู้นี้

2. ครูแนะแนวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจด้าน พัฒนาการเด็ก

ครูแนะแนวในระดับนี้จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียน ครูแนะแนวจะต้องรู้และเข้าใจหลักการและขั้นตอนพัฒนาการของนักเรียนอย่างถ่องแท้เพื่อจะได้ส่งเสริมพัฒนาการได้ถูกต้องเช่น รู้ว่าเด็กประถมศึกษาปีที่ 4 จะต้องพัฒนาการและให้การรับเชิงสังคมได้แล้ว แต่ยังมีเด็กอีกส่วนหนึ่งในวัยนี้ ที่มีแต่การรับแต่ไม่มีการให้ ซึ่งสมควรได้รับความช่วยเหลือ มิใช่ปล่อยให้เรื้อรังไป กลายเป็นคนเห็นแก่ตัวในที่สุด

3. การแนะแนวเกิดจากความร่วมมือ

การแนะแนวที่มีประสิทธิภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูอื่นๆ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ดังนั้นครูแนะแนวจะต้องเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ เป็นต้นว่าการฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทางบ้านแหล่งทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนขาดแคลนมาจากบริษัท ห้างร้าน และธนาคารในชุมชน โดยทางโรงเรียนขอความร่วมมือและประสานงานกับชุมชนเหล่านั้น การฝึกงานก็เช่นกันเกิดจากความร่วมมือจากบริษัทต่างๆ ในชุมชน วัด สถานที่ฝึกงานให้แก่เด็ก หรือเมื่อเด็กประสบปัญหา เช่น ดิชาเสพติด ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา ผู้บริหารและทางบ้านจะต้องร่วมมือกันช่วยเหลือเด็กเพื่อขจัดปัญหา

4. การแนะแนวมีจุดประสงค์เพื่อป้องกันปัญหา แก้ปัญหา และส่งเสริมพัฒนาการ

วัตถุประสงค์ของการแนะแนวระดับประถมศึกษา ไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ปัญหาเท่านั้น แต่เป็นการป้องกันปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการ ดังนั้นการแนะแนวจึงจัดเพื่อให้นักเรียนทุกคนไม่ใช้ให้บริการสำหรับช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา เท่านั้น

5. การแนะแนวเป็นบริการต่อเนื่อง

การแนะแนวเป็นบริการต่อเนื่อง หมายถึง การจัดกิจกรรมจะต้องต่อเนื่อง เป็นต้นว่า การช่วยให้เด็กเข้าใจตนเอง ไม่ใช่จัดกิจกรรมเพียงครั้งเดียวแล้วจะช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองได้ นอกจากนั้นการจัดบริการแนะแนวจะต้องมีความต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา จะต้องมีการวางแผนระยะยาว จัดกิจกรรมเป็นขั้นๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายเช่นการจัดบริการแนะแนวอาชีพมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพ และเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการ

ที่บุคคลจะเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม จะมีเจตคติและนิสัยที่ดีในการทำงาน ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะพัฒนาได้ง่ายๆ ในช่วงเวลาอันสั้น ฉะนั้นการจัดบริการแนะแนวอาชีพจะต้องมีการวางโครงการระยะยาวตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้น และดำเนินการเป็นขั้นๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย คือให้เยาวชนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมเมื่อถึงวัยอันควร มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และมีนิสัยที่ดีในการทำงาน สามารถประกอบอาชีพได้เจริญก้าวหน้า และปรับตัวได้ดีมีความสุขในการทำงาน

6. ครูแนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม คือมีความรู้ทางด้านคำแนะนำ มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับงาน และมีจรรยาบรรณของครูแนะแนว

ครูแนะแนวระดับประถมศึกษาจะต้องศึกษาทฤษฎี และเทคนิคต่างๆ เกี่ยวกับการแนะแนวและการปรึกษาในระดับประถมศึกษา กับทั้งต้องศึกษาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างดี ตลอดจนมีประสบการณ์ในการฝึกงานแนะแนวระดับประถมศึกษา

มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับงาน คือ ครูแนะแนวจะต้องมีเมตตา มีความจริงใจ มีความสุขุม มีเหตุผล และประสบการณ์กว้างขวางพอที่จะเข้าใจปัญหาของนักเรียน ครูแนะแนวจะต้องใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ที่สำคัญคือจะต้องรักษาความลับได้

ครูแนะแนวมีหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียน มีจรรยาบรรณ ที่ยึดถือว่าครูแนะแนวจะไม่ทำการใดๆ อันจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้รับบริการ จะรักษาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนไว้เป็นความลับ ถ้าปัญหาของนักเรียนอยู่นอกเหนือขอบข่ายของบริการแนะแนว ครูแนะแนวจะส่งตัวนักเรียนไปรับบริการ จากบุคลากรอื่น โดยได้รับความยินยอมจากตัวนักเรียน และพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการจนถึงขีดสุดในทุกด้าน จะต้องประพฤติตนเหมาะสมตาม

ขอบข่ายศีลธรรมจรรยาอันดีงาม เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน

บทบาทของครูแนะแนวระดับประถมศึกษา

ครูแนะแนวระดับประถมศึกษา มีบทบาทดังต่อไปนี้คือ

1. เป็นที่ปรึกษา (Consultant)

การเป็นที่ปรึกษา คือกระบวนการที่ครูแนะแนวให้คำแนะนำหรือให้ข้อมูลแก่ครูผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ปกครอง ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

1.1 เป็นที่ปรึกษาแก่ครู

ครูแนะแนวมีหน้าที่ช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก สอดแทรกแนะแนวเข้าในบทเรียนและในกิจกรรมการเรียนการสอน มีหน้าที่แนะนำการจัดกิจกรรมโฮมรูมในรูปแบบของแนะแนวช่วยครูในการสร้างสัมพันธภาพกับเด็ก จะทำอย่างไรกับนักเรียนที่ต่อต้านครู นักเรียนที่หนีเรียน หรือมีวิธิตที่จะให้ผู้ปกครองร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือเด็ก

1.2 เป็นที่ปรึกษาแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง

พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กประถมศึกษาจะมาขอคำปรึกษากับครูแนะแนวมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษา เรื่องที่มาปรึกษาเป็นต้นว่า วิธึอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยต่างๆ การไม่เชื่อฟังของเด็ก การไม่ทำการบ้าน เรียนไม่เก่ง ไม่มีวินัยในตนเอง มีความอิจฉาริษยาน้อง มีพฤติกรรมต่อต้าน มีบทบาททางเพศที่ไม่เหมาะสมกับเพศของตน ครูแนะแนวจะช่วยให้ข้อมูล เพื่อให้พ่อแม่เข้าใจลูก และสามารถสื่อสารกับลูกอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดความรู้สึกทางบวกแก่ลูก

1.3 เป็นที่ปรึกษาแก่ผู้บริหารโรงเรียน

ครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแก่ผู้บริหารโรงเรียน ในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนเป็นต้นว่า นักเรียนส่วนหนึ่งในโรงเรียนไม่เอาใจใส่ต่อการเรียนและหนีเรียนจะแก้ปัญหาได้อย่างไร ครูแนะแนวอาจเสนอแนะให้จัดการแนะแนวแบบกลุ่มย่อย

เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่อการเรียน หรือผู้บริหารอาจปรึกษาว่าอย่างไรจึงจะดึงผู้ปกครองให้มาสนใจการเรียนและพฤติกรรมเด็ก ซึ่งครูแนะนำเสนอให้เชิญผู้ปกครองในแต่ละระดับชั้นมาพูดคุยกับครูและครูแนะนำใน “วันคุยกับคุณครู”

2. การให้บริการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล การให้บริการสนเทศ การให้บริการให้การปรึกษา การให้บริการจัดวางตัวนักเรียน การให้บริการติดตามและประเมินผล

ครูแนะนำระดับประถมศึกษาที่มีหน้าที่จัดบริการต่างๆ ให้แก่นักเรียนดังต่อไปนี้

2.1 การจัดบริการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล

การจัดบริการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยประสานงานระหว่างครูแนะนำกับครูทุกคน เพื่อให้ครูแนะนำและครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จะได้ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม กับทั้งเป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนรู้จักตัวเองดีขึ้น

2.2 การจัดบริการสนเทศให้กับนักเรียนประถมศึกษา

การจัดบริการสนเทศให้กับนักเรียนประถมศึกษา นอกจากเป็นการให้ข้อมูลด้านต่างๆ แก่เด็ก คือด้านการศึกษา อาชีพ ด้านสังคม และการปรับตัวแล้วยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจวางแผนชีวิต มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่างๆ ตลอดจนรู้จักวิธีทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งการให้ข้อมูลอาจให้โดยการจัดกิจกรรมโฮมรูมในหัวข้อต่างๆ เช่น คุณค่าของการประกอบอาชีพ การคบเพื่อน ทำอย่างไรเพื่อนจึงรัก การจัดปฐมนิเทศ จัดปัจฉิมนิเทศ การจัดการศึกษา นอกสถานที่ การจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว เช่น เชิญวิทยากรมาพูดเรื่อง “การสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน” “การสาริตเรื่องอาชีพ” เป็นการอภิปรายและฝึกทักษะ

2.3 การให้บริการปรึกษาแก่นักเรียนประถมศึกษา

การให้บริการปรึกษาจัดว่าเป็นหัวใจของการแนะนำเป็นกระบวนการที่ครูแนะนำให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนโดยตรง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาหรือต้องการวางโครงการอนาคต เป็นต้นว่านักเรียนประสบปัญหา เรียนอ่อน พ่อหรือแม่ถึงแก่กรรม พ่อแม่หย่าร้างเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ไม่สามารถวางโครงการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ วิธีการให้การปรึกษาอาจใช้วิธีพูดคุยกับเด็ก โดยครูแนะนำระดับประถมศึกษาต้องปรับภาษาของตนให้เข้ากับวัยของเด็ก ใช้เทคนิคการให้การปรึกษาต่างๆ เช่น การเข้าใจความรู้สึกและเนื้อหา การยอมรับผู้รับบริการอย่างปราศจากเงื่อนไข การสร้างความไว้วางใจ จนกระทั่งนักเรียนพร้อมที่จะพูดหรือแสดงความรู้สึกออกมา ในกรณีเด็กเล็กหรือเด็กที่ไม่สามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมายระหว่างการให้การปรึกษาได้ ครูแนะนำอาจใช้เครื่องเล่น หรือวาดภาพเป็นสื่อ หรือใช้แบบทดสอบ หรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อประกอบในการให้บริการปรึกษา

2.4 บริการจัดวางตัวนักเรียน

บริการจัดวางตัวนักเรียนเป็นการดำเนินการจัดวางโครงการช่วยเหลือนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการจัดวางตัวนักเรียนให้ได้เข้าโครงการสอนซ่อมเสริมหรือโครงการเรียนพิเศษวิชาต่างๆ ให้กับนักเรียนที่เรียนอ่อน โครงการกิจกรรม เสริมหลักสูตรตามความสนใจของนักเรียน โครงการฝึกทักษะทางสังคม หรือโครงการฝึกอาชีพ ตลอดจนโครงการช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน โครงการช่วยให้นักเรียนมีงานทำ

2.5 บริการติดตามผล

บริการติดตามผลเป็นบริการที่จัดขึ้นสำหรับติดตามผลนักเรียนที่ได้รับการแนะนำ เพื่อเป็นการประเมินผลบริการแนะนำว่า บริการต่างๆ ที่จัดให้นักเรียนได้ผลเพียงใด และเพื่อให้ความช่วยเหลือ

นักเรียนต่อไป เช่น หลังจากที่ครูแนะแนวได้ให้การปรึกษาเด็กในการปรับตัวกับเพื่อนแล้ว มีการติดตามผลโดยสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครู ตัวนักเรียนหรือใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมว่านักเรียนผู้นั้นสามารถปรับตัวกับเพื่อนได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใดจะได้ให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนต่อไป

ปัญหาการแนะแนวระดับประถมศึกษา

การแนะแนวระดับประถมศึกษาในประเทศยังประสบปัญหาในเรื่องเหล่านี้คือ โรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมากยังขาดบุคลากรที่จบการศึกษาด้าน

แนะแนว และไม่มีประสบการณ์ด้านนี้ที่จะมาจัดบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบในโรงเรียนประถมศึกษา นอกจากนั้นโรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมากยังขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแนะแนว ไม่มีห้องให้การปรึกษาเป็นส่วนตัว ยังไม่มีการจัดชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมโฮมรูมในรูปแบบของงานแนะแนว กับทั้งไม่มีการติดตามผลนักเรียนที่ได้รับการแนะแนวแล้วอย่างเป็นระบบ

สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาของบริการแนะแนวในระดับประถมศึกษา ซึ่งสมควรได้รับการแก้ไข

วัชร ทรัพย์มี

บรรณานุกรม

- Gibson, Robert L. and Michell Marianne H. **Introduction to Guidance.** New york : Macmillan Publishing Co., Inc, 1981.
- Holmgren, V. Skin. **Elementary School Counseling : An Expanding Role.** Boston : Allyn Bacon, 1996.
- Schmidt, John L. **Counseling in Schools. : Essential Services and Comprehensive Programs.** 2nd ed., Boston : Allyn Bacon, 1996.
- Tolbert, E.L. **An Introduction to Guidance : The Professional Counselor.** 2nd ed., Boston : Little Brown and Co., 1982.

การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง

ความหมาย

การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person-Centered Counseling) เป็นวิธีการช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหา โดยคำนึงถึงบุคคลที่มารับคำปรึกษาเป็นสำคัญ กล่าวคือ ให้ผู้รับคำปรึกษาระบายความรู้สึกกับข้อใจ ทำความเข้าใจปัญหา และหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา โดยผู้ให้คำปรึกษาจะสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่นและให้การยอมรับผู้รับคำปรึกษาอย่างไม่มีเงื่อนไข มีความเห็นอกเห็นใจ และจริงใจในการให้ความช่วยเหลือ

ความเป็นมา

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person-Centered Counseling Theory) ได้รับการพัฒนาโดย คาร์ล อาร์ โรเจอร์ส (Carl R. Rogers) ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านจิตวิทยาการศึกษาและจิตวิทยาคลินิก จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียนั้น โรเจอร์สได้มีโอกาสเรียนรู้แนวความคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน การวัดทางจิตวิทยา การเรียนรู้โดยประสบการณ์ ตลอดจนวิธีการต่างๆ ด้านจิตวิทยาคลินิก นอกจากนี้ในขณะที่โรเจอร์สได้มีโอกาสฝึกงานที่สถาบันการแนะแนวเด็ก (Institute for Child Guidance) ก็ได้มีโอกาสไปเกี่ยวข้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) อีกด้วย ประสบการณ์อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือ งานด้านการรักษาในคลินิก ที่เมือง โรเชสเตอร์ (Rochester) มลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเด็กและผู้ปกครองเป็นอย่างมาก เนื่องจากการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์นี้จึงทำให้โรเจอร์สมิ

โอกาสเกี่ยวข้องกับและคุ้นเคยกับ ผลงานของออตโต แรงค์ (Otto Rank) เจสส์ ทาฟท์ (Jesse Taft) และเฟรด เดอริก แอลแลน (Frederic Allen) และนำไปสู่การพัฒนาการให้คำปรึกษาแบบยึดผู้มีปัญหาเป็นศูนย์กลาง

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาของโรเจอร์สได้มีการพัฒนามาเป็นระยะ แบ่งออกเป็น 4 ระยะดังต่อไปนี้

1. ระยะการไม่นำทาง (the nondirective stage) ระยะนี้เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1940-ค.ศ. 1950 โรเจอร์สได้เริ่มพัฒนาการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง โดยเน้นเรื่องการสะท้อนความรู้สึกและเทคนิคการไม่นำทาง ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะของทฤษฎีในระยะนี้ ในปี ค.ศ. 1942 โรเจอร์ส ได้พิมพ์ผลงานออกมาเผยแพร่ ชื่อ Counseling and Psychotherapy

2. ระยะการยึดผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง (the client centered stage) ระยะนี้เริ่มในปี ค.ศ. 1951-ค.ศ. 1957 โดยโรเจอร์สได้พิมพ์หนังสือชื่อ Client-Centered Therapy ในช่วงนั้นโรเจอร์สได้พยายามพัฒนาทฤษฎีบุคลิกภาพและการให้คำปรึกษาโดยเห็นว่า มนุษย์มีศักดิ์ศรีและสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นในการให้คำปรึกษาผู้รับปรึกษาจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบ ส่วนผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้ที่ให้กำลังใจ และส่งเสริมให้มีการแก้ปัญหา

3. ระยะการเน้นประสบการณ์ (the experiential stage) ระยะนี้เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1957-ค.ศ. 1975 โดยโรเจอร์สมองเห็นว่าประสบการณ์ทั้งของผู้ให้คำปรึกษาและของผู้รับคำปรึกษามีความสำคัญ ในบางโอกาสผู้ให้คำปรึกษาอาจนำประสบการณ์มาใช้ในการอ้างอิงเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้มีปัญหา

4. ระยะการยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (the person centered stage) ระยะนี้เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 นอกจากบุคคลที่มีปัญหาแล้ว โรเจอร์สยังให้ความสำคัญ

ใจในการพัฒนาบุคคลในกลุ่มต่างๆ เช่น บุคคลในวงการศึกษา อุตสาหกรรมและสังคม โดยเน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล

ธรรมชาติมนุษย

โรเจอร์สมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ดังต่อไปนี้

1. มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ถ้าอยู่ในบรรยากาศของการได้รับการยอมรับนับถือและไว้วางใจ
2. โดยแท้จริงแล้วมนุษย์ไว้วางใจได้และเป็นคนมีเหตุผล
3. มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระและมีเสรีภาพในการเลือกสิ่งต่างๆ ในชีวิตได้

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษา

จุดมุ่งหมายในการให้คำปรึกษาแตกต่างไปจากวิธีการดั้งเดิม โดยมุ่งเน้นที่จะเพิ่มระดับของการเป็นอิสระและบูรณาการของบุคคลแต่ละคน จุดสำคัญของการให้คำปรึกษานั้นมุ่งเน้นที่บุคคล ไม่ใช่ปัญหาของบุคคลที่กำลังประสบอยู่ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการช่วยเหลือบุคคลในกระบวนการแห่งความเจริญงอกงาม เพื่อให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ และอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้นอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางมี 2 ประการ ดังนี้

1. การช่วยเหลือบุคคลที่มารับคำปรึกษาในการปรับ สภาวะของอัตตาทั้งสามประเภท (อัตตาที่แท้จริง อัตตา ตามการรับรู้ และอัตตาตามอุดมคติ) ให้มีความสอดคล้อง กันมากขึ้น
2. การช่วยเหลือบุคคลให้เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีความสามารถสูงในการปรับตัว มีวุฒิภาวะ และบุคลิกภาพที่เหมาะสม

เทคนิคสำคัญในการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางจะใช้เทคนิคในการให้คำปรึกษาไม่มากนัก แต่การให้คำปรึกษาวิธีนี้จะเน้นเจตคติของผู้ให้คำปรึกษาเป็นสำคัญ และถือว่าจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมการให้คำปรึกษาประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย อย่างไรก็ตาม เทคนิคเบื้องต้นในการให้คำปรึกษา แบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางมีดังต่อไปนี้

1. การฟังอย่างตั้งใจและการรับรู้ การได้ยิน (active listening and hearing) หมายถึงการที่ผู้ให้คำปรึกษาใช้ความพยายามในการรับฟังสิ่งที่ผู้มีปัญหาได้กล่าวถึง และ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถรับข้อมูลต่างๆ ที่ได้ยินจากการพูดของผู้รับคำปรึกษา

2. การสะท้อนความรู้สึก (reflection of feelings) หมายถึงการที่ผู้ให้คำปรึกษาพยายามจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้องชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

3. การทำความเข้าใจกระจ่างแจ้ง (clarification) หมายถึงการที่ผู้ให้คำปรึกษาพยายามที่จะให้สถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัญหา ชัดเจนขึ้น ทำให้ทั้งผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องอันจะเป็นผลดีต่อการคิดหาวิธีการแก้ไข ปัญหาของผู้รับคำปรึกษาให้ประสบความสำเร็จ

4. การยอมรับ (accepting) หมายถึงการที่ผู้ให้คำปรึกษาให้การยอมรับผู้ที่มีปัญหาในสภาพที่แท้จริงของเขา โดยไม่เกิดความรู้สึกอคติกับผู้รับคำปรึกษา เพราะจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการให้คำปรึกษาให้ประสบความสำเร็จ

5. การยอมรับนับถือ (respecting) หมายถึงการที่ผู้ให้คำปรึกษามีความรู้สึกที่ดีต่อผู้มีปัญหา โดยคิดว่าเขาเป็นคนดี มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองได้

6. การเข้าใจ (understanding) หมายถึงการที่ผู้ให้คำปรึกษาพยายามเข้าใจผู้มารับคำปรึกษาอย่างถูกต้อง ตามสภาพความเป็นจริง เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

การให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง จะไม่ใช้การทดสอบเพื่อวินิจฉัย การแปลความหมาย การชักประวัติ การตั้งคำถามหรือการสอบซักเพื่อหาข้อมูล

นอกจากเทคนิคการให้คำปรึกษาที่เป็นคำพูดแล้ว ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องใช้การสื่อสารที่ไม่เป็นคำพูดร่วมด้วยจึงจะทำให้คำปรึกษาประสบความสำเร็จ เช่นการประสานสายตา น้ำเสียง จังหวะในการพูด กริยาท่าทาง เป็นต้น

กระบวนการให้คำปรึกษา

โรเจอร์สสรุปกระบวนการให้คำปรึกษาเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้รับคำปรึกษามักไม่กล้าเปิดเผยตนเอง แต่มักจะพูดถึงเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง

ขั้นที่ 2 ผู้รับคำปรึกษาเริ่มเปิดเผยตนเองมากขึ้น กล้าพูดสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง อาจแสดงความรู้สึกออกมาบ้างแต่ยังไม่ค่อยยอมรับปัญหาของตนเอง

ขั้นที่ 3 ผู้รับคำปรึกษาสามารถพูดถึงปัญหาของตนเองได้ เริ่มระบายความทุกข์ใจในอดีต และความรู้สึกคับข้องใจ นับว่าเริ่มเข้าสู่กระบวนการให้คำปรึกษาในขั้นนี้

ขั้นที่ 4 ผู้รับคำปรึกษายอมรับว่ามีปัญหาต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รู้สึกว่ายังไม่มั่นใจในสัมพันธภาพกับผู้ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ขั้นที่ 5 ผู้รับคำปรึกษาสามารถระบายความรู้สึกอย่างเสรีมากขึ้นเกี่ยวกับปัญหาในปัจจุบันและอดีต แต่ยังไม่สบายใจที่จะเปิดเผยอย่างเต็มที่ เริ่มยอมรับความรู้สึก ประสบการณ์ รับความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของตนเอง รับรู้ความรู้สึกของตนเองชัดเจนขึ้น

ขั้นที่ 6 ผู้รับคำปรึกษาสามารถระบายความรู้สึกทั้งหลายที่ค้างค้ำในใจออกมาได้อย่างเสรี มองตนเองว่าเป็นผู้กระทำมากกว่าผู้ถูกกระทำ มีการแสดงออกทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น ร้องไห้ หัวเราะ

ถอนหายใจ และมีการผ่อนคลาย ความไม่สอดคล้องระหว่างอดีตกับประสบการณ์จะลดลงไป มีผลทำให้สบายมากขึ้น สามารถจัดปัญหาให้หมดไป หลังจากระยะนี้ผู้มีปัญหาจะต้องการการให้คำปรึกษาน้อยลง

ขั้นที่ 7 โดยปกติขั้นนี้จะไม่เกิดขึ้นในระหว่างการให้คำปรึกษา เพราะวาระยะนี้ผู้รับคำปรึกษาสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ รู้จักความต้องการของตนเองและสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองได้

บทบาทและหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา

บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาตามทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางนั้นจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ และเจตคติของผู้ให้คำปรึกษาเป็นสำคัญมากกว่าการใช้เทคนิคและทฤษฎีต่างๆ ผู้ให้คำปรึกษาต้องสามารถที่จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ภายใต้อบรมวิชาการยอมรับซึ่งกันและกันที่เอื้อต่อการพัฒนา

การให้คำปรึกษาจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผู้ให้คำปรึกษามีความจริงใจมีความเห็นอกเห็นใจ และให้การยอมรับ ผู้รับคำปรึกษาอย่างไม่มีเงื่อนไข

สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา

ลักษณะของสัมพันธภาพในการให้คำปรึกษาที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล มี 6 ประการดังนี้

1. บุคคลทั้งสองฝ่ายอยู่ในสภาพพร้อมที่จะยอมรับ ซึ่งกันและกัน (psychological contact)
2. ผู้รับคำปรึกษากำลังเผชิญกับปัญหา
3. ผู้ให้คำปรึกษาจะมีลักษณะสัมพันธภาพที่เหมาะสม
4. ผู้ให้คำปรึกษายอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไขและเอาใจใส่ผู้ให้คำปรึกษา
5. ผู้ให้คำปรึกษารู้สึกเห็นใจ และสามารถสื่อสารให้ผู้รับคำปรึกษารับรู้

6. ในการให้คำปรึกษาแต่ละครั้งอย่างน้อยที่สุดผู้ให้คำปรึกษาจะต้องสื่อสารกับผู้รับคำปรึกษาให้รู้ ว่าผู้ให้คำปรึกษามีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจและยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข

การนำไปใช้ในการรักษาม้าบัด

ผู้ให้คำปรึกษาสามารถนำวิธีการไปใช้ได้ ในหลายสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหลายสถานการณ์ รวมทั้งสถานการณ์ที่บุคคลต้องการจะเข้าใจคนอื่น ให้บุคคลอื่นเข้าใจตนเอง ต้องการเปิดเผยตนเอง และส่งเสริมความเจริญงอกงามของตนเอง การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลจะใช้สถานการณ์ที่แตกต่างกันไป การให้คำปรึกษาชนิดนี้จะใช้เวลาประมาณครั้งละ 50-60 นาที และพบกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ส่วนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะใช้เวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง โดยพบกันสัปดาห์ละ 2 ครั้ง อย่างไรก็ตามระยะเวลา และจำนวนครั้งที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับอายุของผู้รับคำปรึกษาและจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาด้วย ส่วนจำนวนครั้งในการให้คำปรึกษาก็จะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาที่นำมาปรึกษา และโดยธรรมชาติของการรักษานั้น จะมีแนวโน้มในการใช้เวลาอย่างน้อย 6 เดือนหรือมากกว่านี้

การประเมินทฤษฎี

ถึงแม้ว่าจะมีการนำทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางมาใช้อย่างกว้างขวางก็ตาม ทฤษฎีนี้ได้รับการประเมินจุดเด่นและจุดอ่อนเช่นเดียวกับทฤษฎีอื่นๆ ดังนี้

จุดเด่นของทฤษฎี

1. มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางในการเริ่มต้นให้คำปรึกษา
2. เป็นวิธีที่ปลอดภัยทั้งผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา
3. นำไปใช้ได้ทั้งรายบุคคลและแบบกลุ่ม
4. ให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์
5. มีการพัฒนาทฤษฎีโดยการวิจัยกระบวนการและ ผลของการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง
6. นำไปใช้ได้หลายวงการ เช่น การบำบัดรักษา การศึกษา ธุรกิจและอุตสาหกรรม และศาสนา เป็นต้น

จุดอ่อนของทฤษฎี

1. ผู้ที่สามารถนำทฤษฎีนี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเข้าใจทฤษฎีอย่างลึกซึ้งและควรได้รับการฝึกฝนอย่างดี ดังนั้นไม่ใช่ทุกคนจะใช้ทฤษฎีนี้ได้ผลดี
2. ผู้ให้คำปรึกษามีบทบาทน้อย เพราะจะต้องยึดผู้รับคำปรึกษาเป็นสำคัญ
3. การไม่ชี้แนะไม่มีอันตราย แต่อาจไม่ได้ผลดีก็ได้ ดังนั้นควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ ผู้ให้คำปรึกษาอาจแสดงปฏิกิริยาของตนเองได้ แต่ต้องมีวิธีการที่เหมาะสม
4. การเปลี่ยนจาก “การไม่นำทาง” มาเป็น “ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง” น่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการ โดยมีการชี้แนะมากขึ้น

คมเพชร ฉัตรศุกกุล

บรรณานุกรม

- คมเพชร ฉัตรสุภกุล. ทฤษฎีการให้คำปรึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2531.
- Cerey, Gerald. **Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy**. 4th ed. California : Brooks/Cole Publishing Company Pacific Grove, 1991.
- Corsini, Raymond J. **Current Psychotherapy**. Illinois : F.E. Peacock Publishers Inc., 1979.
- Hansen, James C., Stevic, Tichard R. and Warner, Richard W. **Counseling : Theory and process**. 2nd ed., Massachusetts, Allyn Bacon, Inc., 1977.
- Patterson, C.H. **Theories of Counseling and Psychotherapy**. New York : Harper and Row, 1973.
- Shertzer, Bruce and Stone, Shelley C. **Fundamental of Counseling**. Boston : Houghton Mifflin Company, 1974.
- Shilling, Louis E. **Perspectives on Counseling Theories**. New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1984.

ทฤษฎีจิตบำบัดแบบเหตุผล-อารมณ์

ความหมาย

ทฤษฎีจิตบำบัดแบบเหตุผลอารมณ์ (Rational - Emotive Therapy - RET) ซึ่งมีหลักการการที่ยึดติดอยู่กับค่านิยมและความเชื่อแบบดั้งเดิมที่ไม่ถูกต้องจะมีผลทำให้เกิดทุกข์ รู้สึกตนเองไร้ค่า ผู้ให้คำปรึกษาจะใช้กลวิธีต่างๆ ฝึกให้ผู้รับคำปรึกษารู้จักแสดงความคิด แสดงความเป็นตนเองได้อย่างเหมาะสมใช้ความคิดควบคุมอารมณ์และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณค่า

ความเป็นมา

ผู้เป็นต้นคิดของทฤษฎี RET คือ ดร. อัลเบิร์ต เอลลิส (DR. Albert Ellis) นักจิตวิทยาคลินิกชาวอเมริกัน เป็นนักจิตวิทยาที่เชี่ยวชาญด้านการให้คำปรึกษาแก่คู่สมรสที่มีปัญหา ส่วนมากผู้มารับบริการมักมีปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ เอลลิสเริ่มต้นอาชีพให้คำปรึกษาด้วยการใช้วิธีจิตวิเคราะห์แบบฟรอยด์ แต่ไม่ได้ผลดี จึงคิดหาวิธีการใหม่ซึ่งจะทำให้ผู้รับคำปรึกษาได้เข้าใจต้นเหตุของปัญหาและใช้สติปัญญา คิดแก้ไขด้วยเหตุผล กระบวนการให้คำปรึกษาเริ่มต้นจากการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลเพื่อสำรวจปัญหาที่ทำให้เกิดความทุกข์ใจให้พบ ชี้แนะวิธีการแก้ไขและให้นำไปฝึกเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยตนเอง จากนั้นจึงจัดให้ผู้รับคำปรึกษารับคำปรึกษาแบบกลุ่ม เพื่อให้มีโอกาสสัมพันธ์กับผู้อื่น และพัฒนาตนเองให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

เมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบอื่นแล้ว ทฤษฎีนี้ผู้ให้คำปรึกษามีบทบาทในการให้คำปรึกษามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ความคิด วิธีคิดและพฤติกรรมอันสืบเนื่องมาจาก

ความเชื่อผิดๆของผู้มารับคำปรึกษา เอลลิสเน้นปรัชญาชีวิตแบบอัตภาวะนิยม (Existentialism) และให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตแบบสุขนิยม (Hedonism)

อันที่จริงเอลลิสพยายามชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ควรจะทรงในศักดิ์ศรีของตน ยอมรับตนเองตามความเป็นจริงโดยเลิกกังวลใจว่า ตนไม่เก่ง ไม่สวย ไม่ประสบความสำเร็จ ไม่ดีพอ อย่างที่คนในครอบครัวหรือในสังคมคาดหวังไว้ มนุษย์เกิดมาแล้วก็มีสิทธิ์จะแสวงหาความสุขให้กับตนเอง ไม่ควรเคร่งครัดกับกฎระเบียบ คำสอน ความเชื่อที่ตกทอดกันมานาน จนหมดความเหมาะสมเพราะกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป เอลลิสจะสอนให้ผู้รับคำปรึกษาเผชิญกับโลกแห่งความเป็นจริง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบัน ไม่ยึดติดกับสิ่งที่เกิดมาในอดีตและไม่กังวลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตให้มากเกินไป

แนวคิดเชิงปรัชญา

ทฤษฎีนี้มีแนวคิดเชิงปรัชญาว่า

1. มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล รู้จักคิด แต่บางทีก็ไม่ใช่เหตุผลในการดำเนินชีวิตประจำวัน มนุษย์มักใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ซึ่งอาจก่อให้เกิดความทุกข์ มนุษย์สามารถชี้แนะและกำหนดชีวิตของตนเองได้

2. ต้นเหตุของความทุกข์ สุขภาพจิตไม่ดีนั้นเกิดจากความคิดอันไม่สมเหตุสมผลของตนเอง ปฏิกริยาของอารมณ์ที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นตัวก่อให้เกิดทุกข์ ยิ่งคิดมากก็ทุกข์มาก ถ้าระงับอารมณ์ด้วยเหตุผล ก็จะเป็นการตัดวงจรอุบาทว์ ไม่ให้ความทุกข์ทับถมซ้ำซ้อน ควรคิดในแง่ดีทำให้มีความสุข ความสบายใจ (positive thinking) ไม่ปล่อยให้ตนเองเป็นคนเจ้าทุกข์คิดในแง่ร้าย (negative thinking)

3. การให้คำปรึกษาตามทฤษฎีนี้ ภาษาพูดเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะคำพูดจะทำให้เกิดอารมณ์ตอบสนอง การที่ผู้รับคำปรึกษาพูดกับตนเองในใจ (self talk) ซ้ำแล้วซ้ำเล่าถึงเรื่องที่เป็นทุกข์ เป็นการหล่อเลี้ยงความทุกข์เอาไว้ บาง คนก็คอยตำหนิตัวเองโทษตัวเองในเรื่องที่เกิดขึ้นมานาน โดยไม่ยอมกำจัดความรู้สึกที่ไม่ดีออกไป การที่คนเรารู้สึกว่าทุกข์มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตนเอง ถ้ารู้ทันก็จะแก้ไขได้ คนเรามีความสามารถที่จะจัดการกับความทุกข์ได้ด้วยตนเอง แต่คนบางคนเก็บประโยคฝังใจเอาไว้เพื่อทำร้ายความรู้สึกตนเอง เช่น “*คนอย่างเราไม่มีดีอะไร ผู้ใครก็ได้ต้องแพ้วกัน*” “*ทำไปก็เท่านั้น ไม่มีใครเห็นความดีของเราหรอก*” เรามันดวงช่วยทำอะไรก็ไม่มีวันจะดีได้”.... ผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาต้องช่วยกันวิเคราะห์ว่าประโยคที่ก่อให้เกิดทุกข์เหล่านี้มีมาเป็นมาอย่างไร จะกำจัดให้พ้นสมอง ไม่ให้มาทำลายคนได้อย่างไร ทฤษฎีเชื่อว่าการใช้อารมณ์ขัน จะช่วยคลายทุกข์ได้

4. วิธีการของ RET เน้นการคิดและการปฏิบัติตัวอย่างสมเหตุสมผล แต่ก็มิได้หมายความว่า จะไม่สนใจกับอารมณ์ความรู้สึก ทุกคนย่อมมีอารมณ์อยู่ทุกขณะจิต แต่ต้องควบคุมอารมณ์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมโดยวิธีการยืดหยุ่น พยายามหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์มากเกินไปกับสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก อารมณ์ที่รุนแรงจะก่อให้เกิดความวิตกกังวลเกินเหตุ อารมณ์ซึมเศร้า รู้สึกผิดที่จะรู้สึกขุ่นข้องเคียดแค้น ความรู้สึกด้านลบ เหล่านี้จะทำให้คนหมดพลังที่จะหาความสุขในชีวิต

5. เหตุการณ์ในอดีต หรือปัจจุบันมิได้เป็นสาเหตุทำให้เกิดผลดีหรือผลร้าย แต่ความนึกคิดที่มีต่อเหตุการณ์เหล่านั้นต่างหากที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ทั้งด้านบวกและลบ ถ้าความคิดสมเหตุสมผลก็จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

6. มนุษย์ย่อมพลังพลาดได้ จึงควรได้รับการอภัย มาตรฐานความคิด-เลวร้ายนั้นยืดหยุ่นได้ อย่าตำหนิตัวคนเดียวและคนอื่นจนเกินเหตุ

จุดมุ่งหมายในการให้คำปรึกษา

1. มุ่งช่วยผู้รับคำปรึกษาโดยการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งทุกข์ เช่น หาประโยคที่ฝังใจและทิ่มแทงความรู้สึกมาเป็นเวลานาน (defeating sentences) จนบางทีลืมว่ามีความเป็นมาอย่างไร เมื่อพบประโยคที่ทำให้เป็นทุกข์แล้วก็เปลี่ยนใหม่ให้เป็นการคิดในแง่ดี

2. ผู้ให้คำปรึกษามุ่งสอนวิธีคิดอย่างสมเหตุสมผล มองโลกในแง่ดี ตลอดจนใช้เทคนิคต่างๆ และการให้ไปฝึกปฏิบัติหลังการให้คำปรึกษา เพื่อฝึกทักษะในการคิด การสื่อสารกับผู้อื่น

3. มุ่งเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม พัฒนาบุคลิกภาพเน้นทุกข์ของผู้มารับคำปรึกษาเป็นแบบองค์รวม (holistic)

กลุ่มเป้าหมาย

ทฤษฎีนี้ใช้ได้กับคนทั่วไปที่มีปัญหาสุขภาพจิตและการดำเนินชีวิตแต่จะได้ผลดีกับผู้ใหญ่ที่มีการศึกษาและสติปัญญาดีพอสมควร เพราะบุคคลทั้งสองกลุ่มพอจะเข้าใจเรื่องปรัชญาชีวิตซึ่งแฝงอยู่ทุกขั้นตอนของการให้คำปรึกษา และสามารถโต้แย้งด้วยเหตุผลกับผู้ให้คำปรึกษาซึ่งพยายามจะเปลี่ยนวิธีคิดและเจตคติของผู้มารับคำปรึกษาเพื่อขจัดทุกข์อันเกิดจากการยึดติด คนอ่อนแอ คนไม่ยอมรับความจริง และคนไม่ฉลาดอาจไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้ทฤษฎีนี้

กระบวนการให้คำปรึกษา

รูปแบบการให้คำปรึกษา เอ. บี. ซี. (A-B-C Model)

ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

A - (Activating Experience)

ระบบความเชื่อ B - (Belief System)

ผลเนื่องมาจากประสบการณ์-เหตุการณ์

C - (Consequence)

การโต้แย้งด้วยเหตุผล D - (Dispute)

ผลของการให้คำปรึกษา E - (Effect)

การให้คำปรึกษาแบบเหตุผล-อารมณ์ ซึ่งถือว่าเป็นหลักโดยการใช้แบบโมเดล เอ.บี.ซี

1. ผู้มารับคำปรึกษา มีความทุกข์เป็นผลเนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2. ผู้ให้คำปรึกษา จะถามผู้รับคำปรึกษาว่า คิดว่าอะไรทำให้เกิดทุกข์ ซึ่งผู้รับคำปรึกษามักตอบว่าเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้น

3. ผู้ให้คำปรึกษาจะชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ สถานการณ์ ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ โดยตรง สิ่งที่จะทำให้เกิดทุกข์หรือไม่ขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ฝังใจเราในอดีต

4. ผู้ให้คำปรึกษาพยายามกระตุ้นชักจูงให้ผู้มารับคำปรึกษา คิดโต้แย้งด้วยเหตุผล ให้ผู้รับคำปรึกษาตระหนักว่าความทุกข์เกิดขึ้นเพราะความเชื่อที่ไม่สมเหตุสมผลไม่ใช่เพราะเหตุการณ์สถานการณ์ ในการแก้ไขจะต้องแก้ความเชื่อที่ผิด ไม่สมเหตุสมผล (irrational belief)

สรุปได้ว่าการให้คำปรึกษาต้องเริ่มด้วยการวิเคราะห์ ผลอันเนื่องมาจากเหตุการณ์/สถานการณ์ ก่อน

เทคนิคการให้คำปรึกษา

1. เริ่มด้วยการให้คำปรึกษาแบบรายบุคคลก่อน เมื่อผู้มารับคำปรึกษาเกิดความชำนาญขึ้นจากการวิเคราะห์ก็จะส่งเข้ารับคำปรึกษาเป็นกลุ่ม ส่วนมากจะใช้เวลาให้คำปรึกษาราว 10 - 20 ครั้งก็จะเห็นผล

2. ผู้ให้คำปรึกษา ต้องมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวใจคนได้ แสดงอารมณ์บ้าง ท่าทาง น้ำเสียงต้องจริงใจและจริงจัง วางบทบาทเป็นผู้รู้ ทำให้ผู้มารับคำปรึกษาเชื่อถือศรัทธา

3. กำหนดให้อ่านหนังสือที่ให้ข้อมูลตรงกับประเด็นที่กำลังให้คำปรึกษาอยู่หรือให้ทำการบ้านเขียนมาส่งแล้ววิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อดูว่าสามารถวิเคราะห์ความคิดของตนเองได้ดีหรือไม่

4. สอนให้คิดแนวใหม่ แล้วให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลงความคิดซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยพยายามใช้กลวิธีการโน้มน้าวจิตใจให้กำลังใจ จูงใจ ในกรณีที่ผู้รับคำปรึกษาไม่เอาจริง ผู้ให้คำปรึกษาก็อาจดูว่าเพื่อให้เกิดอารมณ์ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ต้องใช้ศิลปะในการเลือกกลวิธีให้เหมาะกับแต่ละบุคคล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้มารับคำปรึกษาจะรู้สึกลดความวิตกกังวล ความรู้สึกผิด ความรู้สึกกดดัน ความเคียดแค้น ขุ่นใจ รู้จักอกัย เลิกฝังใจอยู่กับอดีตอันขมขื่น หันมาหาความหมายให้กับชีวิต โดยยอมรับความสามารถและความบกพร่องของตนเองตามความเป็นจริง ไม่คาดหวังว่าตนเองและผู้อื่นจะต้องดีเลิศสมบูรณ์แบบไปทั้งหมด (perfectionist) พร้อมทั้งจะยืดหยุ่นต่อระเบียบประเพณีต่างๆ ตามความเหมาะสม

ยิ่งกว่านั้นผลที่จะได้ในระยะยาวคือ จะเปลี่ยนบุคลิกภาพเป็นคนที่ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มองโลกในแง่ดีขึ้น ยอมรับความแตกต่างมากขึ้น ทำใจได้กับความผันแปรที่เกิดขึ้นตลอดเวลา มีความสุขสมควรแก่อัตภาพ สามารถนำตนเองได้ ตัดสินใจเลือกได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นบุคคลที่มีความคาดหวังในตนเองและผู้อื่นมากเกินไป

วชิรญา บัวศรี

บรรณานุกรม

- Dryden, Wendy (ed.). **Key Issues for Counseling in Action**. London : Sage Publications, 1989.
- Dryden, Wendy. **Rational Emotive Counseling**. London : Sage Publications, 1990.
- Dryden, Wendy and Yankura, Joseph. **Developing Rational Emotive Behavioral Counseling**. London : Sage Publications, 1995.
- Ellis, Albert. **Humanistic Psychotherapy**. New York : McGraw-Hill Book Company, 1973.
- Ellis, Albert. "The Practice of Rational-Emotive Therapy," in A. Ellis and J.M. Whitely (eds.), **Theoretical and Empirical Foundation of Rational Emotive Therapy**. Monterey, C.A. : Brooks and Cole. 1979.
- Ellis, Albert. "Using RET effectively : reflections and interview", in M.E. Bernard (ed.), **Using Rational - Emotive Therapy Effectively**. New York : Plenum, 1991.
- Patterson, C.H. **Theories of Counseling and Psychotherapy**. New York : 2nd ed. Harper and Row Publishers, 1973.

พฤติกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษาเชิงรู้คิด

พฤติกรรมบำบัดและการให้คำปรึกษาเชิงรู้คิด (Cognitive Behavior Therapy and Counseling - CBT) หมายถึง การช่วยให้บุคคลได้รู้สึกว่าเขา มีความสามารถที่จะควบคุมการกระทำและเป้าหมายแห่งชีวิตของตนเองได้

ความเป็นมา

ในอดีต แนวคิดทางด้านพฤติกรรมนิยม (behaviorism) และแนวคิดทางด้านความรู้ ความเข้าใจ (cognitive) มักจะมีการแบ่งแยกกันอย่างค่อนข้างจะชัดเจน แต่ในปัจจุบัน ปรากฏว่าในกลุ่มผู้ที่นิยมความคิดด้านพฤติกรรมนิยม ได้หันเหความเชื่อมาสู่ด้านที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ มากขึ้น เป็นลำดับ และในขณะเดียวกัน กลุ่มนักทฤษฎีทางด้านความรู้ความเข้าใจก็ได้ผนวกเอาเทคนิควิธีการของกลุ่มพฤติกรรมนิยมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเทคนิคทางด้านความรู้ความเข้าใจในแง่มุมที่กว้างขึ้น จนในที่สุดกลายเป็นแนวความเชื่อกลุ่มใหม่ที่รวมเอาด้านพฤติกรรมนิยมและความรู้ความเข้าใจมาผนวกเป็นทฤษฎีที่มีลักษณะเฉพาะขึ้นจนเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญมากขึ้นในการบำบัดและการให้ คำปรึกษาในปัจจุบัน นักทฤษฎีที่มีแนวคิดทางด้านนี้ เป็นกลุ่มที่มาจากทั้งทางพฤติกรรมนิยมเดิมและทางด้านความรู้ความเข้าใจเดิม เป็นต้นว่า โดนัลด์ มิเชนบอม (Donald Michenbaum) อัลเบิร์ต แอลลิส (Albert Ellis) แอรอน เบก (Aaron Beck) วิลเลียม กลาสเซอร์ (William Glasser) อาร์โนลด์ ลাজারัส (Arnold Lazarus) และ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เป็นต้น

แนวคิดที่สำคัญของ CBT

ดังได้กล่าวแล้วว่า CBT มีแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างกลุ่มพฤติกรรมนิยมและกลุ่มความรู้ความเข้าใจ

โดยที่ทางกลุ่มพฤติกรรมนิยมดั้งเดิมให้ความสำคัญเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตและวัดได้ ส่วนสภาวะที่มองไม่เห็น เช่น เรื่องของความคิดและความรู้สึกจะไม่ค่อยได้รับความสำคัญนัก อย่างไรก็ตาม แบนดูราได้เสนอแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่มีความนึกคิด และเห็นว่าผู้รับบริการควรจะได้มีโอกาสเข้ามา ร่วมในกระบวนการของการบำบัดรักษา เพราะเขามีความเชื่อว่า บุคคลจะเติบโตได้อย่างเต็มที่ เมื่อเขาเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ในส่วนของมิเชนบอมได้ให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นว่าสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของมนุษย์คือ ความนึกคิด ความรู้สึก สภาพทางสรีรวิทยา และผลที่จะเกิดจากการทำพฤติกรรมนั้นๆ กล่าวโดยสรุปก็คือ พฤติกรรมของมนุษย์มิได้เป็นเพียงแต่การตอบสนอง (response) จากการกระตุ้นของสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังมีตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อการตอบสนอง เช่น ความคิด ความรู้สึก เป็นต้น นอกจากนี้ CBT ยังเชื่อว่า หน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาไม่ใช่อยู่ที่การแก้ไข การมองโลกที่มีเหตุผลของผู้รับบริการ แต่ยังมี การมองโลกได้อีกหลายแง่มุม ดังนั้นหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษา คือช่วยให้บุคคลพิจารณาว่าเขาได้ “สร้าง” ความจริงเหล่านั้น (realities) มาได้อย่างไร และประเด็นหลักของการบำบัดทางจิตคือช่วยให้บุคคลได้มองสถานการณ์หรือทางออกของปัญหาของเขาในมุมมองที่ต่างออกไปจากเดิม (new frames of reference)

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาตามแนว CBT

สำหรับ CBT แล้ว เขาจะให้ความสำคัญของแนวความนึกคิดว่าจะมาก่อนความรู้สึกและการช่วยเหลือของผู้ให้คำปรึกษา จะต้องคำนึงถึงสภาพทาง

สังคม วัฒนธรรมของบุคคลที่แตกต่างกันออกไปด้วย และเมื่อช่วยเหลือ ก็ต้องช่วยให้บุคคลมีการประเมินสภาพของปัญหาว่าเป็นอย่างไร ในระดับของความคิด พฤติกรรม ในขณะที่เดียวกันก็มีจุดมุ่งหมายสำคัญว่าจะช่วยให้บุคคลได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด อารมณ์ พฤติกรรม รวมทั้งให้แน่ใจว่าพฤติกรรมเดิมที่หยุดกระทำไปแล้วนั้นจะไม่กลับคืนมาอีก ทั้งนี้ การช่วยเหลือก็จะเน้นในด้านการสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของบุคคล (self efficacy) ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นๆ

กระบวนการให้คำปรึกษาและเทคนิควิธีตามแนว CBT

ในการบำบัดหรือให้คำปรึกษานั้น CBT อาจทำได้เป็น 3 ขั้นตอนคือ

- 1) ช่วยบุคคลให้รู้ว่า ความคิดหรือความเชื่ออะไรที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
- 2) บุคคลจะได้รับการช่วยเหลือในการวิเคราะห์ความเชื่อเหล่านั้นว่ามีประโยชน์หรือสมควรยึดถือต่อไปหรือไม่
- 3) บุคคลจะได้รับการช่วยเหลือให้เปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลนั้น ในทิศทางที่เหมาะสม เพื่อว่าอารมณ์ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อจะได้มีการเปลี่ยนแปลงตามไปในทิศทางที่ดีขึ้นด้วย (McMullin, 1996)

ในส่วนของการสัมพันธ์ระหว่างผู้มาปรึกษาและผู้ให้คำปรึกษานั้น CBT จะให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่แสดงถึงความเข้าใจ (empathy) ความสอดคล้อง ภายในตนเอง (self congruence) และระดับความสัมพันธ์ที่สูงระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้มาปรึกษาโดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อสารภาษากาย (nonverbal) และภาษาพูด (verbal) จะได้รับความสำคัญไม่ต่างจากการให้คำปรึกษาด้วยผู้อื่นๆ

ในแง่ของกระบวนการในทางปฏิบัติผู้ให้คำปรึกษาจะถือเป็นหน้าที่ที่จะทำสิ่งซึ่งเป็นความรู้สึกที่

คลุมเครือ ออกมาเป็นพฤติกรรมที่กระฉ่างและสังเกตได้ เพื่อประโยชน์ในการแก้ไข เช่นความรู้สึกเศร้าที่บุคคลพูดออกมาจะถูกขอให้บ่งออกมาเป็นพฤติกรรมที่ชัดเจนว่า เมื่อเขาเศร้า เขาจะมีการแสดงออกอย่างไร เป็นต้น

ส่วนการสรุปประเด็นปัญหา ผู้ให้คำปรึกษาจะมีการสำรวจเหตุและผล (cause effect) ในลักษณะวิเคราะห์ถึงสาเหตุหน้าที่ทำให้เกิดผลดังกล่าว เพื่อสำรวจดูแบบแผนของพฤติกรรม เป็นการช่วยให้บุคคลได้รู้ถึงแบบแผนความประพฤติของตนเอง และเมื่อได้เข้าใจแบบแผนแล้วจะได้ไม่ซ้ำรอยพฤติกรรมเดิม สามารถสร้างพฤติกรรมใหม่ที่ไม่สร้างความทุกข์ให้แก่ตนเองอีกต่อไป และเมื่อสามารถทำพฤติกรรมใหม่ได้สำเร็จ ก็จะมีการให้รางวัล เพื่อให้พฤติกรรมใหม่สามารถดำรงอยู่ได้นาน

ในส่วนของการตั้งเป้าหมาย (goal) ทางพฤติกรรมนั้น ผู้ให้คำปรึกษาจะทำงานร่วมกันกับผู้มารับบริการในการตั้งเป้าหมายในการปรึกษา แต่เป้าหมายจะต้องมีลักษณะที่ชัดเจน และอาจจะเป็นขั้นตอนย่อยๆ โดยที่ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยสร้างแผนดำเนินการ เพื่อให้ผู้มารับบริการได้ทำตามขั้นตอนอย่างชัดเจน จนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในที่สุด

CBT จะผสมผสานใช้เทคนิคที่ส่วนใหญ่นำมาจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม และความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นการเสริมแรง (positive reinforcement) การฝึกผ่อนคลายกล้ามเนื้อเพื่อลดความเครียด (muscle relaxation) การกำกับตนเอง (biofeedback) และการลดความรู้สึกไวในการรับรู้อย่างเป็นระบบ (systematic desensitization) เป็นต้น นอกจากนี้ก็จะมีเทคนิคทางด้านการปรับเปลี่ยนความคิดที่ไม่สมเหตุผล (irrational thoughts) การเปลี่ยนมุมมองปัญหา (reframing) การเป็นแม่แบบ (modeling) การฝึกทักษะทางสังคมอื่นๆ (social skill) ไม่ว่าจะเป็นการมีพฤติกรรมที่กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม (assertive training) รวมทั้งการบริหารความเครียด (stress management) ฯลฯ

ข้อควรระวังในการใช้แนวคิด CBT

CBT กำลังเป็นแนวคิดที่มีบทบาทมากในสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้มาปรึกษาที่มีปัญหาทางพฤติกรรมที่ชัดเจน เช่น ความซึมเศร้า ความกลัวอย่างไม่มีเหตุผล โดยเฉพาะในกรณีซึมเศร้า ปรากฏว่ามีผลการวิจัยที่สนับสนุนว่าการใช้ทฤษฎีของ CBT จะได้ผลมากกว่าการใช้ทฤษฎีอื่น (Shea et al., 1990)

อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนที่แนวคิด CBT ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการก็คือ ระดับของการเข้าไปจัด การวางแผนปรับพฤติกรรมของบุคคล หากผู้ให้คำปรึกษา ทำโดยขาดความเข้าใจและไม่เคารพสิทธิในฐานะที่เป็นผู้เลือกทางเดินชีวิตของผู้มาปรึกษา หรือไม่คำนึงถึงวัฒนธรรม และสังคมของผู้มาปรึกษาเสียแล้ว การใช้ CBT อาจกลายเป็นการเข้าไปควบคุมมากกว่าการให้ทางเลือกของชีวิต ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาที่แท้จริงของการให้คำปรึกษา

หวลศรี เปาโรหิตย์

บรรณานุกรม

- Bandura, A. "Human Agency in Social Cognitive Theory," *American Psychologist*. 44 : 1175-85 ; 1998.
- Beck, A. "Cognitive Therapy : A 30 Year Retrospective," *American Psychologist*. 46 : 368-75 ; 1991.
- Bloom, B.L. **Planned Short-term Psychotherapy : A Clinical Handbook**. Boston : Allyn and Bacon, 1997.
- Ellis, A. "Rational Emotive Psychotherapy," in D. Arbuckle (ed.) **Counseling and Psychotherapy**. New York : McGraw-Hill, 1967.
- Ivey, A., Ivey, M.B., & L. Simek-Morgan, **Counseling and Psychotherapy : A Multicultural Perspective**. Boston : Allyn and Bacon, 1997.
- Michenbaum, D. "Evolution of Cognitive Behavior Therapy," in J. Zeig (ed.), **The Evolution of Psychology**. New York : Brunner/Mazel, 1991.